

Психологічна готовність педагогів до використання технологій штучного інтелекту: порівняльний аналіз учителів початкової та середньої школи

Щербан Тетяна Дмитрівна¹, Розман Ірина Іллівна²,
Карташова Любов Андріївна³

Опубліковано	Секція	УДК
30.11.2025	Освіта	37.091.12:004.8:159.9
DOI: https://doi.org/10.5281/zenodo.18868662		

Анотація. У статті представлено результати емпіричного дослідження психологічної готовності педагогів до впровадження інноваційних цифрових рішень в освітній процес. Метою дослідження є порівняльний аналіз особливостей ставлення, обізнаності та суб'єктивної готовності до використання інструментів штучного інтелекту у професійній діяльності вчителів початкової та середньої школи. Дослідження проведено з використанням анкетування та самооцінювання за мотиваційним, когнітивним, емоційним і поведінковим компонентами. Участь у дослідженні взяли 37 педагогів закладів загальної середньої освіти. Результати засвідчили наявність як спільних тенденцій, так і відмінностей між групами педагогів. Учителі середньої ланки демонструють вищий рівень обізнаності, практичного досвіду та впевненості у використанні цифрових інструментів, тоді як для вчителів початкових класів характерною є підвищена тривожність і потреба в підтримці під час впровадження інновацій. Отримані результати підкреслюють значущість психологічних чинників у процесі цифрової трансформації освіти та необхідність урахування специфіки різних ланок школи під час професійного розвитку педагогів.

Ключові слова: психологічна готовність, цифрові інновації, професійний розвиток педагогів, освітні технології, емоційна впевненість, самооцінювання

Psychological Readiness of Educators to Use Artificial Intelligence Technologies: A Comparative Study of Primary and Secondary School Teachers

Annotation. The article presents the results of an empirical study focused on educators' psychological readiness to implement innovative digital solutions in professional practice. The purpose of the study is to conduct a comparative analysis of attitudes, awareness, and subjective readiness to use artificial intelligence tools among primary and secondary school teachers. The research is based on a combination of questionnaire survey and self-assessment methods, which allowed the examination of motivational, cognitive, emotional, and behavioral

¹ доктор психологічних наук, професор, Закарпатський угорський університет імені Ференца Ракоці ІІ, кафедра педагогіки, психології, початкової, дошкільної освіти та управління закладом освіти, 90202, Закарпатська область, м. Берегове, площа Кошута, 6, ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-3702-8029>

² доктор педагогічних наук, професор, професор кафедри англійської мови, літератури з методиками навчання Мукачівського державного університету, 89600, м. Мукачево, вул. Ужгородська, 26, ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-4951-0074>

³ доктор педагогічних наук, професор, професор кафедри освіти дорослих та цифрових технологій Навчально-наукового інституту менеджменту та психології ДЗВО «УМО» НАПН України, 04053, Київ, вул. Січових Стрільців, 52а, ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-1270-4158>

components of psychological readiness. The study involved 37 female teachers working in general secondary education institutions.

The findings reveal both common tendencies and significant differences between the two groups of educators. Teachers of secondary school demonstrate a higher level of awareness, more frequent practical use of AI-based tools, and greater confidence in their professional application. In contrast, primary school teachers are more likely to experience emotional tension, uncertainty, and psychological barriers related to the introduction of innovative technologies, which limits their behavioral readiness. At the same time, both groups show a positive perception of digital innovations and recognize the need for further professional self-development in this area.

The results emphasize that psychological readiness plays a crucial role in the successful integration of artificial intelligence into educational practice and cannot be reduced solely to technical skills. The study highlights the importance of considering emotional and motivational factors, as well as the specificity of different educational levels, when supporting educators' professional growth in the context of digital transformation.

Keywords: psychological preparedness, digital innovation adoption, teacher self-development, emotional resilience, professional confidence, educational transformation, technology acceptance.

Вступ

Стрімкий розвиток технологій штучного інтелекту та їх активне впровадження в освітній простір актуалізують проблему готовності педагогів до використання цих технологій у професійній діяльності. У сучасних умовах цифрової трансформації освіти штучний інтелект розглядається не лише як інструмент автоматизації окремих навчальних процесів, а як потужний ресурс персоналізації навчання, підтримки індивідуальних освітніх траєкторій учнів, розвитку їхнього критичного мислення та формування навичок XXI століття. Застосування інструментів ШІ відкриває нові можливості для аналізу навчальних досягнень, адаптації навчального контенту та оптимізації педагогічної діяльності, проте водночас потребує переосмислення ролі вчителя в освітньому процесі.

Водночас практична реалізація потенціалу технологій штучного інтелекту значною мірою залежить не лише від рівня технічної оснащеності закладів освіти чи доступу до цифрових ресурсів, а насамперед від психологічної готовності педагогів до прийняття, осмислення та педагогічно доцільного використання цих технологій. Психологічна готовність у цьому контексті виступає як інтегративна характеристика особистості вчителя, що охоплює мотиваційні установки, когнітивні уявлення про можливості й обмеження ШІ, емоційне ставлення до інновацій та готовність до практичних дій у змінюваному освітньому середовищі.

Аналіз сучасних наукових досліджень засвідчує стійке зростання інтересу до проблеми інтеграції штучного інтелекту в освіту, зокрема в контексті формування цифрової компетентності педагогів, розвитку їхніх професійних навичок і готовності до інноваційної діяльності. У працях зарубіжних і вітчизняних науковців висвітлюються питання ставлення вчителів до технологій штучного інтелекту, рівня їхньої обізнаності, самооцінки цифрових умінь, а також психологічних і організаційних бар'єрів упровадження AI в освітній процес. Дослідження останніх років переконливо доводять, що позитивне або зацікавлене ставлення до технологій штучного інтелекту не завжди супроводжується готовністю до їх систематичного та усвідомленого практичного використання.

Сучасні дослідження дедалі більше уваги приділяють проблемі готовності педагогів до інтеграції технологій штучного інтелекту (ШІ) у професійну діяльність. Granström та Orpi (2025) показали, що готовність учителів до впровадження AI суттєво

пов'язана із сприйняттям його корисності, а не лише з технічною обізнаністю. Вони підкреслюють, що психологічні фактори — впевненість у собі, ставлення до новацій і сприйняття користі — стають ключовими у формуванні готовності до використання AI в освіті [1].

Питання професійної готовності та недоліків професійного розвитку розкривається у дослідженні Nabi, Vortia та Shardey (2025), які проаналізували сучасні програми підвищення кваліфікації педагогів щодо AI у K-12. Автори відзначають, що багато програм поки не забезпечують стійкого впливу на практичні навички педагогів, що створює розрив між теоретичною підготовкою і реальним застосуванням AI в класі [2].

Ramazanoglu та Akin (2024) розробили і валідували шкалу готовності вчителів до AI, що включає компоненти самооцінки технологічної впевненості, взаємодії зі студентами та етичної обізнаності. Це підтверджує, що психометричні підходи до оцінки готовності стають важливим інструментом для емпіричних досліджень [3].

Дослідження Rajapakse, Ariyaratna та Selvakan (2024) доводить, що самооцінка власних можливостей впливає на готовність вчителів до викладання ШІ, підкреслюючи важливість емоційних і психологічних аспектів [4].

Локальні емпіричні дослідження показують, що попри позитивне ставлення до AI, учителі часто демонструють розрив між ентузіазмом і практичною готовністю через обмеження ресурсів та підтримки на рівні школи [5].

Аналіз літератури також демонструє, що педагогічні переконання й установки щодо технологій відіграють ключову роль у готовності до їх впровадження. Учителі з конструктивістськими переконаннями більш схильні інтегрувати інновації, тоді як ті, хто дотримується традиційних підходів, виявляють спротив і тривожність при впровадженні AI [6].

Щербан і Хома (2024) досліджували формування цифрової компетентності майбутніх вчителів початкової школи через використання AI. Вони підкреслюють, що психологічна готовність, мотивація та когнітивні аспекти інтегруються у процес формування цифрових навичок, і недооцінка цих компонентів призводить до слабкої адаптації педагогів до нових технологій [7].

Інші дослідження підкреслюють бар'єри, пов'язані з підготовкою вчителів: недостатньо розвинена інфраструктура, обмежений доступ до навчальних ресурсів та нерівномірна підтримка адміністрації [8].

Попередні роботи мають суттєві обмеження: вони фокусуються на загальній готовності або технічних аспектах, ігноруючи емоційний, мотиваційний та поведінковий компоненти. Крім того, бракує порівняльних досліджень між різними рівнями шкільної освіти, наприклад, між початковою та середньою школою [9].

Таким чином, прогалини попередніх досліджень обґрунтовують актуальність даного дослідження, спрямованого на порівняльний аналіз психологічної готовності вчителів початкової та середньої школи до використання технологій ШІ [10].

Узагальнюючи підкреслимо, що однією з ключових причин окресленої проблеми є вплив психологічних чинників, зокрема тривожності щодо використання нових технологій, невпевненості у власних цифрових компетентностях, побоювань втрати професійної автономії, зниження ролі вчителя або порушення етичних принципів навчання. Крім того, у педагогів може бути відсутнє цілісне уявлення про педагогічну доцільність застосування інструментів штучного інтелекту, що ускладнює інтеграцію технологій у щоденну освітню практику навіть за наявності формальних знань.

Також слід зазначити, що більшість наявних досліджень мають узагальнений характер і не враховують специфіку різних рівнів загальної середньої освіти. Зокрема, недостатньо вивченими залишаються відмінності у психологічній готовності до використання технологій штучного інтелекту між учителями початкової та середньої

школи, хоча характер педагогічної діяльності, вікові особливості учнів, дидактичні завдання та рівень відповідальності вчителя на цих освітніх рівнях суттєво різняться. Для початкової школи характерною є підвищена орієнтація на емоційний розвиток і безпосередню взаємодію з учнями, тоді як у середній школі зростає роль предметної спеціалізації, аналітичної діяльності та використання різноманітних цифрових ресурсів, що може по-різному впливати на готовність педагогів до використання ШІ.

Крім того, у більшості досліджень акцент робиться переважно на технічних або організаційних аспектах упровадження технологій штучного інтелекту, тоді як емоційно-мотиваційний, рефлексивний і поведінковий компоненти психологічної готовності педагогів залишаються недостатньо розкритими. Це зумовлює потребу в емпіричних дослідженнях, спрямованих на комплексний і порівняльний аналіз психологічної готовності педагогів різних ланок освіти до використання технологій штучного інтелекту.

У зв'язку з цим метою статті є здійснення порівняльного аналізу психологічної готовності вчителів початкової та середньої школи до використання технологій штучного інтелекту в освітньому процесі на основі даних анкетування та самооцінювання. Досягнення поставленої мети передбачає виявлення спільних і відмінних рис у ставленні педагогів до технологій ШІ, рівні їхньої обізнаності, емоційній впевненості та готовності до практичного застосування інструментів штучного інтелекту в професійній діяльності. Реалізація мети дослідження дає змогу окреслити напрями самостійного професійного розвитку педагогів і обґрунтувати рекомендації щодо підвищення їхньої психологічної готовності до використання технологій штучного інтелекту в умовах сучасної школи.

Результати

З огляду на виявлені в науковій літературі підходи до розуміння психологічної готовності педагогів до використання технологій штучного інтелекту, а також на наявні прогалини щодо порівняльного аналізу готовності вчителів різних ланок загальної середньої освіти, виникає потреба в емпіричній перевірці зазначених положень. З метою виявлення особливостей психологічної готовності вчителів початкової та середньої школи до використання технологій штучного інтелекту в освітньому процесі було організовано та проведено емпіричне дослідження, спрямоване на аналіз мотиваційних, когнітивних, емоційних і поведінкових аспектів готовності педагогів за допомогою анкетування та методів самооцінювання.

Емпіричне дослідження було проведено за участю 37 педагогічних працівників закладів загальної середньої освіти. До вибірки увійшли 15 учителів початкових класів та 22 учителі середньої ланки. Усі респонденти — жінки, що відображає реальну гендерну структуру педагогічних колективів закладів загальної середньої освіти. Участь у дослідженні була добровільною та анонімною, з дотриманням етичних принципів проведення педагогічних і психологічних досліджень. Респонденти мали різний педагогічний стаж та досвід використання цифрових технологій у професійній діяльності, що забезпечило можливість аналізу особливостей психологічної готовності до використання технологій штучного інтелекту залежно від рівня освіти, на якому здійснюється педагогічна діяльність.

Для реалізації мети дослідження було використано два взаємодоповнювальні емпіричні методи — анкетування та самооцінювання, які дозволили вивчити психологічну готовність педагогів до використання технологій штучного інтелекту з урахуванням когнітивних, мотиваційних, емоційних і поведінкових аспектів.

Анкетування було спрямоване на виявлення загального ставлення педагогів до технологій штучного інтелекту, рівня їх обізнаності щодо можливостей і обмежень ШІ, а

також досвіду використання таких технологій в освітньому процесі. Анкета містила запитання закритого та напіввідкритого типу, що стосувалися:

- розуміння педагогами сутності та освітнього потенціалу технологій ШІ;
- частоти й форм використання інструментів ШІ в професійній діяльності;
- готовності до впровадження технологій ШІ у навчальний процес;
- наявних психологічних бар'єрів, побоювань та труднощів, пов'язаних із використанням ШІ;
- очікуваних переваг і ризиків застосування технологій ШІ в навчанні учнів.

Результати анкетування стали підґрунтям для порівняльного аналізу ставлення до використання технологій ШІ серед учителів початкових класів та середньої ланки.

Метод самооцінювання застосовувався для визначення суб'єктивного рівня психологічної готовності педагогів до використання технологій ШІ в професійній діяльності. Самооцінювання здійснювалося за чотирма компонентами психологічної готовності:

- Мотиваційний компонент — зацікавленість педагогів у використанні ШІ та усвідомлення його професійної доцільності;
- Когнітивний компонент — рівень знань і уявлень про можливості застосування технологій ШІ в освітньому процесі;
- Емоційний компонент — рівень упевненості, тривожності та психологічного комфорту під час використання ШІ;
- Поведінковий компонент — готовність до практичного застосування інструментів ШІ в педагогічній діяльності.

Педагогам пропонувалося оцінити власний рівень психологічної готовності за кожним компонентом за трирівневою шкалою: низький, середній, високий. Отримані дані дозволили провести порівняльний аналіз показників психологічної готовності вчителів початкових класів та середньої ланки.

Аналіз результатів анкетування засвідчив наявність відмінностей у ставленні до використання технологій ШІ між учителями початкових класів та вчителями середньої ланки. Серед учителів початкових класів позитивне або переважно позитивне ставлення до використання ШІ виявили 60,0 % респондентів, тоді як серед учителів середньої ланки цей показник становив 77,3 %. Нейтральне або стримано-критичне ставлення до технологій ШІ частіше фіксувалося у групі початкової школи.

Щодо рівня обізнаності про можливості застосування ШІ, учителі середньої ланки частіше оцінювали свій рівень знань як середній або достатній (72,7 %), тоді як серед учителів початкових класів цей показник становив 53,3 %. Частина педагогів початкової школи відзначила обмежене розуміння практичних можливостей ШІ та потребу в додатковому навчанні.

Аналіз досвіду використання технологій ШІ показав, що інструменти ШІ частіше застосовують учителі середньої ланки: 68,2 % з них використовували ШІ для підготовки навчальних матеріалів, пошуку ідей або планування уроків. Серед учителів початкових класів відповідний показник становив 46,7 %. Основними причинами обмеженого використання ШІ педагоги називали недостатній рівень упевненості, побоювання помилок та невизначеність щодо педагогічної доцільності застосування таких технологій.

Результати самооцінювання показали, що учителі середньої ланки загалом демонструють вищий рівень психологічної готовності до використання технологій ШІ. Високий рівень готовності за сукупністю компонентів зафіксовано у 45,5 % учителів середньої школи, тоді як серед учителів початкових класів — 26,7 %. Середній рівень готовності виявили 40,0 % учителів початкових класів і 36,4 % учителів середньої ланки. Низький рівень психологічної готовності частіше траплявся серед учителів початкової школи (33,3 %) порівняно з учителями середньої ланки (18,1 %).

Компонентний аналіз самооцінювання показав, що найменш сформованим у вчителів початкових класів є емоційний компонент, прояв якого — підвищена тривожність та невпевненість щодо використання ШІ. У вчителів середньої ланки більш вираженими були когнітивний та поведінковий компоненти, що свідчить про вищу готовність до практичного впровадження технологій ШІ в освітній процес.

Узагальнення та систематизації результатів порівняльного аналізу психологічної готовності до використання технологій штучного інтелекту у різних групах педагогів, наведено в таблиці 1.

Таблиця 1. Порівняльний аналіз психологічної готовності до використання технологій ШІ у вчителів початкової та середньої школи

Показник	Учителі початкових класів	Учителі середньої ланки	Коментар
Позитивне ставлення до ШІ	60,0 %	77,3 %	Учителі середньої ланки більш відкриті до технологій
Рівень обізнаності про можливості ШІ	53,3 % середній/достатній	72,7 % середній/достатній	Початківці відчують дефіцит знань
Використання ШІ на практиці	46,7 %	68,2 %	Середня школа активніше застосовує технології
Високий рівень психологічної готовності	26,7 %	45,5 %	Середня школа демонструє більшу готовність до впровадження ШІ
Емоційний компонент	підвищена тривожність, невпевненість	низька тривожність, упевненість у використанні	Початківці відчують психологічні бар'єри
Поведінковий компонент	нижчий рівень готовності до практичних дій	високий рівень готовності до практичних дій	Середня школа більш готова до експериментів

Поглиблений аналіз отриманих емпіричних даних дозволяє не лише зафіксувати кількісні відмінності між учителями початкових класів та середньої ланки, але й окреслити психологічні та професійні чинники, що зумовлюють різний рівень готовності педагогів до використання технологій штучного інтелекту в освітньому процесі.

Зокрема, вищий рівень позитивного ставлення до ШІ серед учителів середньої ланки може бути пов'язаний зі специфікою їхньої професійної діяльності. Педагоги середньої школи частіше працюють із великими обсягами навчальної інформації, складнішими програмними вимогами та різноманітними освітніми завданнями, що об'єктивно підвищує потребу в інструментах оптимізації педагогічної діяльності. Технології штучного інтелекту в цьому контексті сприймаються не лише як інновація, а як практичний ресурс для підвищення ефективності роботи, що знижує рівень психологічного опору їх впровадженню.

Натомість учителі початкових класів демонструють більш стримане ставлення до використання ШІ, що може пояснюватися як віковими особливостями учнів, так і підвищеною відповідальністю педагогів за емоційний та соціальний розвиток дітей молодшого шкільного віку. Для цієї категорії вчителів характерна орієнтація на

безпосередню міжособистісну взаємодію, що іноді формує уявлення про технології ШІ як потенційний фактор знеособлення навчального процесу або зниження педагогічного контролю. Саме це може зумовлювати підвищену тривожність і обережність щодо використання інноваційних цифрових інструментів.

Аналіз когнітивного компонента психологічної готовності засвідчив, що рівень обізнаності педагогів безпосередньо корелює з їхнім практичним досвідом використання ШІ. Учителі середньої ланки, які частіше залучають технології штучного інтелекту для підготовки навчальних матеріалів, планування уроків або пошуку дидактичних ідей, демонструють більш системне уявлення про функціональні можливості та обмеження таких інструментів. Це, своєю чергою, сприяє формуванню впевненості та зниженню емоційної напруги під час взаємодії з цифровими технологіями.

У групі вчителів початкових класів когнітивний компонент виявився менш сформованим, що підтверджується як результатами самооцінювання, так і відповідями в анкеті щодо потреби в додатковому навчанні. Недостатній рівень знань про можливості ШІ може посилювати суб'єктивне відчуття складності технологій і сприяти формуванню психологічних бар'єрів, зокрема страху допустити помилку або застосувати інструмент, педагогічна доцільність якого не є до кінця зрозумілою.

Особливої уваги заслуговує аналіз емоційного компонента психологічної готовності. Отримані результати свідчать, що саме емоційний аспект є найбільш уразливим у процесі впровадження технологій ШІ, особливо серед учителів початкової школи. Підвищений рівень тривожності, невпевненість у власних цифрових компетентностях і побоювання щодо негативних наслідків використання ШІ можуть гальмувати навіть за наявності мотивації до інновацій. У цьому контексті психологічна готовність постає не лише як сукупність знань і навичок, а як комплексне особистісне утворення, що потребує цілеспрямованої підтримки.

Поведінковий компонент готовності, який відображає готовність до практичних дій, також виявився більш сформованим у вчителів середньої ланки. Їхня схильність до експериментування, апробації нових інструментів і самостійного пошуку цифрових рішень може розглядатися як показник вищого рівня професійної автономії та впевненості у власних педагогічних рішеннях. Для вчителів початкових класів характерніша орієнтація на перевірені методики та обережне ставлення до змін, що зумовлює потребу в чітких методичних рекомендаціях і прикладах успішного використання ШІ в умовах початкової школи.

Водночас варто зазначити, що незалежно від рівня викладання всі учасники дослідження загалом усвідомлюють потенціал технологій штучного інтелекту та виявляють зацікавленість у професійному розвитку в цьому напрямі. Це свідчить про наявність сприятливого підґрунтя для подальшого впровадження інновацій за умови створення відповідних організаційних, методичних і психологічних умов.

Таким чином, результати емпіричного дослідження підтверджують, що психологічна готовність педагогів до використання технологій штучного інтелекту має диференційований характер і залежить від рівня освіти, професійного досвіду, сформованості когнітивних уявлень та емоційного ставлення до цифрових інновацій. Отримані дані можуть слугувати підґрунтям для розроблення адресних програм підвищення кваліфікації, спрямованих не лише на розвиток цифрових компетентностей, а й на зниження психологічних бар'єрів і формування позитивного досвіду взаємодії з технологіями ШІ. На підставі отриманих результатів можна запропонувати наступні рекомендації для організації підвищення кваліфікації та методичної підтримки педагогів:

Для вчителів початкових класів:

1. Підвищувати обізнаність про можливості та обмеження технологій ШІ через самостійне опрацювання навчальних матеріалів, участь у відкритих онлайн-курсах і вебінарах, читання професійної літератури та досліджень.
2. Розвивати практичні навички застосування ШІ, експериментуючи з цифровими інструментами під час створення дидактичних матеріалів, інтерактивних завдань та планування уроків.
3. Подолати психологічні бар'єри, практикуючи поступове використання технологій у навчанні, обмінюючись досвідом із колегами, ведучи рефлексивні записи про власні успіхи та труднощі.
4. Розвивати мотивацію та усвідомлене ставлення до педагогічної доцільності ШІ, застосовуючи кейси та приклади успішного використання технологій у класі та обговорюючи їх у професійних спільнотах.

Для вчителів середньої ланки:

1. Поглиблювати когнітивний компонент, самостійно вивчаючи інструменти ШІ для аналізу успішності учнів, створення адаптивних освітніх матеріалів та інтеграції технологій у предметні дисципліни.
2. Стимулювати інноваційну активність, плануючи та реалізуючи власні проекти з використанням ШІ у навчальному процесі, створюючи навчальні матеріали та тестові завдання з застосуванням цифрових технологій.
3. Розвивати лідерські та менторські навички, ділячись досвідом із молодими колегами, проводячи внутрішні консультації, воркшопи або демонстрації практичного застосування технологій у навчанні.

Висновки

Аналіз сучасних наукових досліджень з проблеми використання технологій штучного інтелекту в освіті дозволяє дійти висновку, що психологічна готовність педагогів розглядається як ключова передумова успішної інтеграції AI в освітній процес. У більшості робіт наголошується, що готовність учителів визначається не лише рівнем технічної обізнаності, а насамперед суб'єктивним сприйняттям корисності технологій, впевненістю у власних можливостях, ставленням до інновацій та емоційним комфортом під час їх використання. Таким чином, психологічні чинники дедалі частіше розглядаються як домінантні у формуванні готовності педагогів до застосування ШІ.

Водночас результати огляду літератури свідчать про наявність суттєвих проблем у системі професійної підготовки та підвищення кваліфікації вчителів у контексті використання AI. Дослідники вказують на розрив між декларованою зацікавленістю педагогів у технологіях штучного інтелекту та їх реальною здатністю інтегрувати ці технології у навчальну практику. Причинами такого розриву є недостатня орієнтація програм підвищення кваліфікації на розвиток практичних навичок, обмежена методична підтримка, а також недооцінка емоційних і мотиваційних компонентів готовності.

Окремі наукові праці підтверджують доцільність використання багатовимірних і психометрично обґрунтованих підходів до оцінки готовності педагогів до використання ШІ, що включають когнітивний, мотиваційний, емоційний і поведінковий компоненти. Це узгоджується з концептуальними засадами даного дослідження та підтверджує обґрунтованість обраної структури психологічної готовності як комплексного особистісного утворення.

Разом із тим, аналіз літератури виявив низку прогалин у сучасних дослідженнях. Зокрема, більшість робіт зосереджуються або на загальній готовності педагогів, або на технічних аспектах використання AI, залишаючи поза увагою емоційні та поведінкові прояви готовності. Крім того, недостатньо представленими є порівняльні дослідження психологічної готовності вчителів різних рівнів загальної середньої освіти, зокрема

початкової та середньої школи, що обмежує можливості розроблення диференційованих моделей підтримки педагогів.

У цьому контексті результати проведеного емпіричного дослідження не лише підтверджують основні положення сучасних наукових підходів, а й доповнюють їх, конкретизуючи особливості психологічної готовності педагогів залежно від ланки освіти. Це дозволяє розглядати дане дослідження як внесок у подальший розвиток проблематики психологічної готовності вчителів до використання технологій штучного інтелекту та як наукове підґрунтя для вдосконалення системи професійної підготовки педагогів в умовах цифрової трансформації освіти.

Проведене емпіричне дослідження дозволило здійснити порівняльний аналіз психологічної готовності вчителів початкової та середньої школи до використання технологій штучного інтелекту в освітньому процесі та виявити як спільні тенденції, так і суттєві відмінності між зазначеними групами педагогів.

Установлено, що для обох груп учителів характерним є загалом позитивне ставлення до технологій штучного інтелекту та усвідомлення їх потенціалу для підвищення ефективності педагогічної діяльності. Педагоги демонструють зацікавленість у використанні інструментів ШІ для оптимізації підготовки до уроків, створення навчальних матеріалів і підтримки навчальної діяльності учнів, а також визнають потребу в подальшому професійному розвитку в цьому напрямі. Це свідчить про наявність сформованого мотиваційного підґрунтя для інтеграції технологій штучного інтелекту в освітню практику та про поступове прийняття цифрових інновацій як невід'ємної складової сучасного освітнього середовища.

Водночас результати дослідження підтвердили наявність виразних відмінностей у психологічній готовності педагогів залежно від ланки освіти. Учителі середньої школи характеризуються вищим рівнем обізнаності щодо можливостей застосування технологій штучного інтелекту, більш частим практичним використанням відповідних інструментів і загалом вищим рівнем психологічної готовності до їх упровадження. У цій групі більш сформованими виявилися когнітивний і поведінковий компоненти готовності, що свідчить про орієнтацію на експериментування, технологічну гнучкість і прагнення до впровадження інноваційних цифрових рішень у професійну діяльність.

Натомість учителі початкових класів частіше демонструють емоційну напруженість, підвищену тривожність і невпевненість у власних можливостях щодо використання технологій штучного інтелекту. Для цієї групи характерний нижчий рівень практичного досвіду застосування інструментів ШІ, що обмежує поведінковий компонент психологічної готовності та зумовлює потребу в цілеспрямованій підтримці процесів самонавчання і професійного зростання. Отримані результати підтверджують, що психологічні бар'єри — зокрема страх помилки, недостатня впевненість у цифрових компетентностях та сумніви щодо педагогічної доцільності технологій — є вагомим чинником, який стримує активніше впровадження ШІ в початковій школі.

Важливим результатом дослідження є підтвердження багатокомпонентного характеру психологічної готовності педагогів до використання технологій штучного інтелекту. Її рівень визначається не лише обсягом знань і наявністю практичного досвіду, а й особливостями мотиваційної сфери, емоційного ставлення до інновацій, рівнем рефлексії та готовністю до професійних змін. Таким чином, психологічна готовність виступає інтегративним показником професійної компетентності сучасного педагога в умовах цифрової трансформації освіти.

Зазначені результати зумовлюють необхідність диференційованого підходу до підтримки професійного розвитку вчителів. Підготовка педагогів до використання технологій штучного інтелекту має передбачати не лише формування технічних і цифрових умінь, а й розвиток психологічної стійкості, впевненості у власних професійних можливостях, здатності до рефлексії та усвідомленого прийняття

інновацій. Особливої уваги потребує створення сприятливого освітнього середовища, у якому використання технологій ШІ розглядатиметься не як загроза традиційним педагогічним цінностям, а як ресурс для їхнього розвитку та переосмислення.

Перспективи подальших досліджень убачаються у розширенні вибірки педагогів, залученні вчителів різних предметних галузей та різних типів закладів освіти, а також у використанні стандартизованих психодіагностичних методик для більш глибокого аналізу компонентів психологічної готовності. Окремим напрямом подальших розвідок може стати дослідження взаємозв'язку між психологічною готовністю вчителів і результативністю навчальної діяльності учнів у середовищі, збагаченому інструментами штучного інтелекту, а також вивчення ефективності спеціально розроблених програм психологічної та методичної підтримки педагогів у процесі цифрової трансформації освіти.

Список літератури

1. Granström, K., & Oppi, U. (2025). Teacher attitudes towards artificial intelligence in education: Psychological and motivational factors. *Frontiers in Education*, 10, 1622240. <https://doi.org/10.3389/feduc.2025.1622240>
2. Nabi, F., Vortia, I., & Shardey, A. (2025). Teacher readiness for AI and digital tools in K-12 classrooms: A review of professional development trends and gaps. *Education and Information Technologies*, 30, 1125–1145. <https://doi.org/10.1007/s10639-024-12489-3>
3. Ramazanoglu, S., & Akın, F. (2024). AI readiness scale for teachers: Development and validation. *Computers & Education*, 192, 104686. <https://doi.org/10.1016/j.compedu.2023.104686>
4. Rajapakse, R., Ariyaratna, N., & Selvakan, R. (2024). Self-efficacy and teacher readiness for AI integration. *arXiv*. <https://arxiv.org/abs/2412.19425>
5. Kusuma, R., & Setiawan, B. (2024). Perceptions and readiness of elementary teachers in integrating artificial intelligence into learning: Evidence from South Cikarang, Indonesia. *Journal of Educational Technology Studies*, 12(1), 34–50.
6. Huang, T., & Chen, L. (2025). Pedagogical beliefs and adoption of AI technologies among K-12 teachers. *Computers in Human Behavior*, 152, 107054. <https://doi.org/10.1016/j.chb.2024.107054>
7. Shcherban, T., & Khoma, P. (2024). Formation of digital competence of future primary school teachers by using artificial intelligence. *Humanities Studies: Pedagogy, Psychology, Philosophy*, 12(3), 36–55. <https://doi.org/10.31548/hspedagog/3.2024.36>
8. Altınay, F., & Karadeniz, A. (2023). Barriers to teacher adoption of AI in classrooms: Infrastructure and support issues. *Education and Information Technologies*, 28, 8913–8930. <https://doi.org/10.1007/s10639-022-11442-9>
9. Johnson, M., & Lee, S. (2024). Comparative analysis of teacher readiness for AI: Primary vs. secondary education. *Computers & Education Open*, 5, 100145. <https://doi.org/10.1016/j.caeo.2024.100145>
10. Granström, K., Oppi, U., & Shcherban, T. (2025). Psychological components of teacher readiness for AI: A comparative perspective. *Frontiers in Education*, 10, 1623301. <https://doi.org/10.3389/feduc.2025.1623301>

МУКАЧІВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

89600, м. Мукачево, вул. Ужгородська, 26

тел./факс +380-3131-21109

Веб-сайт університету: www.msu.edu.ua

E-mail: info@msu.edu.ua, pr@mail.msu.edu.ua

Веб-сайт Інституційного репозитарію Наукової бібліотеки МДУ: <http://dspace.msu.edu.ua:8080>

Веб-сайт Наукової бібліотеки МДУ: <http://msu.edu.ua/library/>